การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

Environmental Management in Basic Education Schools under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1

เอกราช ต้อนรับ[1] และ อภิสิทธิ์ บุญยา[2]
วิทยาลัยนครราชสีมา
Eakarach Tonrap [1] and Apisit Boonya [2]
Nakornratchasima College
Corresponding Author's E-mail: apisit@nmc.ac.th

(Received: 30 April, 2026; Revised: 8 July, 2026; accepted: 8 July, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 และ 2) เปรียบเทียบการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเดียวกัน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้จำนวน 322 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคมมีการปฏิบัติในระดับมากเป็นลำดับแรก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การบริหารการศึกษา, การบริหารสภาพแวดล้อม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศรีสะเกษ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the environmental management in basic education schools under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1, and 2) to compare the environmental management in basic education schools under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1, classified by gender and work experience. The sample consisted of teachers in basic education schools under the same jurisdiction. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's (1970) table, yielding 322 participants. Simple random sampling was employed through a lottery method. The research instrument was a questionnaire with a content validity index (IOC) ranging from 0.80 to 1.00, and the overall reliability coefficient of the questionnaire was 0.89. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and independent t-test.

The research findings revealed that:

1. Teachers' opinions regarding environmental management in basic education schools under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1 were at a high level overall. When considering each aspect, social environment management was rated at the highest level.

2. The comparison of environmental management in schools, classified by gender and work experience, showed statistically significant differences at the .05 level.

Keywords: Educational administration**,** Environmental management, School administrators, Sisaket

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญของการบริหารจัดการสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนา "ระบบนิเวศการเรียนรู้" ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ สภาพแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมิได้จำกัดเพียงความมั่นคงของอาคารสถานที่เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงมิติด้านกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ บรรยากาศทางสังคมที่เอื้อต่อความสัมพันธ์เชิงบวก และสภาพแวดล้อมทางวิชาการที่กระตุ้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ วรรณมณี โพธิพันไม้ (2018) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษามีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับ นิตยา แก่นพุฒ (2019) ที่เน้นว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสามารถส่งเสริมทั้งคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งต้องอาศัยพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมจึงต้องอาศัยทั้งความรู้ ความเข้าใจ และกลยุทธ์เชิงระบบ เพื่อให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง หากขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจส่งผลต่อบรรยากาศการเรียนรู้และประสิทธิภาพของผู้เรียนอย่าง

หลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับ ทิพย์วรรณ สุพิเพชร (2022) ที่ระบุว่าสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การทางการศึกษา และ พีรพล ชำนาญกุล และ บรรจบ บุญจันทร์ (2024) ที่เสนอว่าการพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบควบคู่กับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านขนาดและบริบทของสถานศึกษา การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมจึงมีความซับซ้อนและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้ทักษะการบริหารเชิงกลยุทธ์ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความร่วมมือกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้เหมาะสมและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยณัฐ คำหว่าน และ ชนมณี ศิลานุกิจ (2025) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทผู้บริหารในการขับเคลื่อนคุณภาพสถานศึกษา

อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ายังมีสถานศึกษาบางแห่งที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับความไม่พร้อมของสภาพแวดล้อม ทั้งในด้านกายภาพและการจัดการที่ไม่เป็นระบบ ส่งผลให้บรรยากาศการเรียนรู้ขาดความเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ วลัยลักษณ์ บุราครสกุล (2025) ที่เสนอว่าการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้การศึกษาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนสภาพจริงของการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 2,125 คน (กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1, 2567) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเดียวกัน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้จำนวน 322 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

เพื่อคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดอย่างเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ และประสบการณ์การทำงานครู และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย 5 ระดับ เพื่อใช้ในการสรุประดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและชัดเจน

3.การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการโดยศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา รวมทั้งศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) จากนั้นสร้างแบบสอบถาม 2 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุง ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง โดยใช้ดัชนี IOC ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.80–1.00 จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้ ก่อนนำไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูล

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อนำไปใช้ประกอบการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากนั้นนำหนังสือดังกล่าวเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง และหลังจากได้รับข้อมูลครบถ้วนแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบความถูกต้องและประมวลผลเพื่อวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ให้คะแนนและลงรหัสข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ คือ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) จากนั้นวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำผลไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล 5 ระดับ ต่อมาเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

ข้อที่	การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1	การบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	3.19	.753	ปานกลาง	2
2	การบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคม	3.86	.132	มาก	1
	รวม	4.03	.602	มาก	มาก

จากตาราง 1 พบว่าครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) และด้านการบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.19)

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูมีความคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	59	3.45	.524	-2.568	0.014
หญิง	263	4.68	.365		
รวม	322				

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงว่าการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามเพศ พบว่าความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	8.512	.160	-2.568	0.014
ภายในกลุ่ม	318	4.683	.365		
รวม	321				

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงว่าการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีประเด็นสำคัญจะนำมาอภิปรายดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการจัดการสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านสังคมที่อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาที่มีความร่วมมือและบรรยากาศเชิงบวก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ด้านกายภาพอยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน พื้นที่การเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยังไม่เพียงพอหรือยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ผ่านการบริหารจัดการเชิงพฤติกรรมและวัฒนธรรมองค์กร ขณะที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณ เวลา และการวางแผนระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ นิตยา แก่นพุฒ (2019) ที่พบว่าการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการพัฒนาเชิงระบบทั้งด้านกายภาพและสังคมควบคู่กัน แต่ในทางปฏิบัติด้านกายภาพมักเป็นข้อจำกัดหลักของสถานศึกษา เช่นเดียวกับ วรรณมณี โพธิพันไม้ (2018) ที่ชี้ว่าการบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ทิพย์วรรณ สุพิเพชร (2022) ที่เสนอว่าสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษา และต้องอาศัยการบริหารจัดการแบบองค์รวม ไม่ใช่เพียงการดูแลด้านอาคารสถานที่เท่านั้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พีรพล ชำนาญกุล และ บรรจบ

บุญจันทร์ (2024) ที่เน้นว่าการพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

2. ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการประเมินสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าครูชายและครูหญิงมีบทบาท หน้าที่ และประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การรับรู้ต่อคุณภาพของสภาพแวดล้อมแตกต่างกันตามบริบทการปฏิบัติงาน ในเชิงทฤษฎีความแตกต่างดังกล่าวสามารถอธิบายผ่านแนวคิดการรับรู้เชิงสังคม (social perception) ซึ่งระบุว่าประสบการณ์และบทบาททางสังคมมีผลต่อการตีความและประเมินสภาพแวดล้อมเดียวกันแตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ปิยณัฐ คำหว่าน และ ชนมณี ศิลานุกิจ (2025) ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลและภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับการรับรู้และการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โดยสะท้อนว่าการรับรู้ไม่ได้เกิดจากโครงสร้างของสถานศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับมิติของผู้ปฏิบัติงานด้วย นอกจากนี้ผลการเปรียบเทียบตามประสบการณ์การทำงานยังพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าครูที่มีประสบการณ์มากมักมีความเข้าใจเชิงระบบและมองเห็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของสถานศึกษาได้ลึกซึ้งกว่า ในขณะที่ครูที่มีประสบการณ์น้อยอาจเน้นการรับรู้เชิงปฏิบัติการมากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ พีรพล ชำนาญกุล และ บรรจบ บุญจันทร์ (2024) ที่ระบุว่าประสบการณ์การทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อมุมมองการประเมินสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา รวมทั้งสอดคล้องกับ นิตยา แก่นพุฒ (2019) ที่ชี้ว่าความแตกต่างด้านบทบาทและประสบการณ์ของบุคลากรมีผลต่อการประเมินคุณภาพสภาพแวดล้อมโดยรวมของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

โดยสรุปผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไม่เพียงเป็นประเด็นด้านโครงสร้างหรือทรัพยากรเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการรับรู้ของบุคลากรซึ่งแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลและประสบการณ์การทำงาน อันเป็นข้อมูลสำคัญต่อการพัฒนานโยบายและการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อาคารเรียน ห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ ให้มีความปลอดภัย ทันสมัย และเอื้อต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

1.2. สถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเน้นการสร้างบรรยากาศความร่วมมือ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน และบุคลากร เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงบวกอย่างยั่งยืน

1.3. หน่วยงานต้นสังกัดควรใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายหรือจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และความต้องการที่แท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน หรือการบริหารงบประมาณ

2.2. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังระดับเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือระดับภูมิภาค เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบและสรุปผลในภาพรวมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างรอบด้านมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ทิพย์วรรณ สุพิเพชร. (2565). การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสู่ความสำเร็จขององค์การยุคใหม่. *วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์, 2*(3), 199–210.

นิตยา แก่นพุฒ. (2562). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษของโรงเรียนกาญจนานุเคราะห์. *วารสาร มจร: พุทธปัญญาปริทรรศน์, 5*(1), 65–77.

ปิยณัฐ คำหว่าน, และชนมณี ศิลานุกิจ. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. *วารสารนครรัฐ, 2*(2), 35–45.

พีรพล ชำนาญกุล, และบรรจบ บุญจันทร์. (2567). แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 6*(4), 161–175.

วลัยลักษณ์ บุราครสกุล. (2568). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา อำเภอท่าตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. *สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์, 12*(2), 96–103.

วรรณมณี โพธิพันไม้. (2561). การศึกษาการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. *สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์, 5*(2), 30–37.